

A Békési Élet repertórium 1966–1975

Irodalmi, művészeti és tudományos életünk jelesei nagy számmal származtak el Békés megyéből. Némelyikük élete fontos szakaszát töltötte itt, de jelentős kulturális központ kialakulására, tartós életű folyóirat kiadására a múltban nem került sor. Az előzmények sorában a Békés vármegyei Régészeti és Művelődéstörténelmi Társulat 1875–1894 között tizenhét kötetet megért periodikáját és a gyulai Nemzeti Kultúra címet viselő folyóiratot tartják számon (1911–1914). A két világháború között még csak alapítási kísérlet sem történt. Csupán az 1950-es évek derekától kezdett a helyzet változni. Az első folyóirat-kezdmények még kérészeletűek voltak vagy nagy időközökkel jelentek meg (Békési Üzenet, Viharsarki Élet, Körös Népe), azonban az egyre gyakrabban napvilágot látó múzeumi kiadványok már világosan mutatták, hogy a megye művelődési élete a tudomány mezején erőre kapott. A jól szervezett, központi fórum megteremtése nem sokáig késett. 1966-ban az olvasók kezébe került az új közművelődési és tudományos szemle, a Békési Élet első száma. Tíz esztendővel később a vidéki testvérlapok képviselőinek részvételével a munkatársak és az olvasók konferencián vehették számba a megye első tartós életű folyóiratának munkáját. Majd elkészült az első évtized repertórium is.

A repertórium — amelyet *Kovács Mária* állított össze — az anyagfeltárás legegyszerűbb módja szerint készült. Megjelenési sorrendben közli tíz év számainak pontos tartalomjegyzékét. A jelentősebb írásokat annotáció kíséri. A tartalomjegyzékben belül évről évre követhetők az állandó rovatok (pl. tanulmányok, szemle, ismeretterjesztés, hírek, tények-dokumentumok-émlékek stb.), a tematikai bontást azonban a részletes mutatóban találja meg az érdeklődő, amely ilyenformán egyszersmind tárgy-, név- és helymutató.

A repertóriumok nem tartoznak az olvasmányos művek közé. Arra is emlékeztetünk kell, hogy a cikkek és tanulmányok színvonaláról sem árulnak el semmit sem. Lapozgatásuk, tanulmányozásuk azonban megéri a fáradságot annak, aki képet kíván kapni a folyóiratról. A Békési Élet tízéves termésének gazdagsága és tematikai sokoldalúsága azt is meglepi, aki annak — mint e sorok írója is — rendszeres olvasója. Mindenekelőtt az, tűnik föl, mennyire szorosan kötődik a folyóirat a megyéhez. A kérdésnek két arca van. A fórumot a megye hozta létre, hogy olyan írásoknak és problémafelvetéseknek biztosítson helyet, amelyeket hiába keresünk az országos sajtóban. Tájékozódás és tájékoztatás folyik egyidejűleg a „táji-megyei önismeret” jegyében. Az igény és a törekvés igazsága kétségbevonhatatlan, de megvan a veszélye is. A megyei folyóiratokban nem ritkán tapasztalható a megyén kívüli témáktól való óvakodás territorialis okokra és a helyi szerzők publikációs lehetőségének védelmére hivatkozva. Holott egy vidéki folyóirat akkor igazán jó, ha nem szűkíti le bázisát. Nehéz szerkesztői feladat megtalálni az igazi határt, és olyan helyi vonatkozású írásokat közölni, amelyek országos viszonylatban megállják a helyüket, illetőleg felelősséggel és színvonalasan szólnak hozzá országos jelentőségű ügyekhez. A tematikát tekintve a repertórium tanulsága az, hogy a Békési Élet megvalósítja ezt a programot, bár országos kitekintésre általában a megyével kapcsolatos jelenségek kapcsán kerít sort.

A folyóirat profilját meghatározza az alcimben is hangsúlyozott, közművelődésre és tudományra való utalás. Ennek megfelelően a TIT Békés megyei Szervezete és a Békés megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya adja ki. A hosszabb ideje együtt dolgozó szerkesztők is ezt a kettősséget képviselik. *Szabó Ferenc* felelős szerkesztő, a Békés megyei Levéltár igazgatója, számos újkori történelmi tanulmány szerzője és helytörténelmi kötetek szerkesztője. *Krupa András* főszerkesztő, megyei TIT-titkár pedig tanulmányai és könyvei révén az alföldi szlovákok néprajzának legkitűnőbb ismerője.

A Békési Életben nagy az aránya az ismeretterjesztő írásoknak, illetőleg a TIT

munkájával kapcsolatos különfajta dokumentumoknak és híreknek. A másik összetevő a tudományos értékű tanulmányoké és közléseké. Dominál a társadalomtudomány, mert a megyebeli értelmiségiek, szakemberek középiskolákban, múzeumokban és más kulturális munkahelyeken elsősorban ezzel a területtel foglalkoznak.

A hagyományfeltárás szembetűnő törekvése a szerkesztésnek. Erősen kapcsolódnak a mához azzal, hogy a közelmúlt szocialista és általában a baloldali hagyományával foglalkozó cikkeket és visszaemlékezéseket közölnek. Példaként utalunk Puja Frigyes külügyminiszter memoárelemeket tartalmazó, 1944—46-os évekről szóló tanulmányaira. A korábbi számokban föl-föltűnt a róluk szóló vagy saját írásokkal Szabó Pál, Sinka István, Darvas József neve is. A Viharsarok múltja bőven nyújt a haladó mozgalmakra vonatkozó anyagot (36 tanulmány, 28 adatközlés, 35 recenzió).

A társadalomtudományon belül figyelemre méltó specialitás a nemzetiségi (elsősorban szlovák) néprajz ügyének ápolása. Amennyiben a magyarországi nemzetiségek tudományos kutatását kívánjuk dokumentálni, bizvást utalhatunk a Békési Életben megjelent idevonatkozó cikkekre (37 különböző műfajú írás).

A helyi jellegzetességeket képviselő két kiemelt terület mellett számos, a megye régebbi történetével, irodalmi és művészeti tradíciójával, szociológiai kérdésekkel foglalkozó cikk jelent meg a Békési Életben. Itt említjük meg, hogy vannak politikai életről és közigazgatásról szólók is. A társadalomtudomány túlsúlya az első tíz évet tekintve azonban nem olyan nagy, hogy ne kapjon helyet a gazdaságszervezés, a jogi kérdések, a demográfia, a közegészségügy, a közlekedés, a mezőgazdaság, az ipartervezés stb. Talán a műszaki tudományok képviseltetik magukat viszonylag mérsékelten, a vízügyi kérdéskör kivételével.

A repertóriumban ismétlődő nevek tanúsítják, hogy a folyóiratnak kb. 30—40 állandó szerzője van. Tíz esztendő viszonylatában mintegy 250 névvel találkozunk. Többségük megyebeli értelmiségi, de mellettük vannak a megyéből elszármazottak is, akik időről időre publikálnak a Békési Életben. A számokkal kifejezhető eredményekhez tartozik, hogy a folyóirat egy évtized alatt összesen harminc számot ért meg, és 5486 oldalon 762 változó terjedelmű írást adott az olvasó elé.

A Békési Élet újabb számai arról tanúskodnak, hogy az első évtizedben kialakult irány a következő tíz év elején sem változott. A repertórium nem is korszakhatárt kívánt lezárni, hanem a kerek szám szolgáltatott alkalmat elkészítésére. Az első szám beköszöntőjében a következők olvashatók: „Oldalain igyekszünk meglátatni a tájat, és népe sajátos egyéniségét, ízt, a maga állandó mozgásával, változásával, fejlődésével. Feladatnak tartjuk, hogy bemutassuk a jelen és a múlt történelmi összefüggéseit. Ösztönzést szeretnénk adni a szocialista nemzeti egység elvi és gyakorlati kibontakoztatásához megyénkben.” A Békési Élet, a repertóriumnak is ez a tanulsága, kialakította sajátos arcát, amivel nemcsak a megyei közművelődési, tudományos és helytörténeti folyóiratok népes táborában, hanem a fővárosiak mellett is képviseli a megyét és annak társadalmát. (*Kiadja a Békés megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya és a TIT Békés megyei Szervezete, Békéscsaba, 1977.*)

KÓSA LÁSZLÓ

Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden

A közelmúltban egy sokakat érdeklő és érintő könyv látott napvilágot. Szentirmai László Egyetemi hallgatók Szegeden című tanulmánya a szerző szociológiai vizsgálatainak egy darabját összegzi. A mű elsősorban szűkebb pátriánkban váltott ki nagyobb figyelmet, de haszonnal forgathatja minden pedagógus, ifjúsági vezető,